

SLUTTRAPPORT

Stand up mot rasisme

Forebygging/12/1/0450

PROSJEKTET ER STØTTET AV ExtraStiftelsen Helse og Rehabilitering MED EXTRA-MIDLER

Norsk Folkehjelp

STAND UP MOT RASISME

"Jeg prøvde å forklare til læreren min at jeg ikke likte å bli kalt neger. Hun sa at det var greit å kalle meg det. Etter Stand Up har hun slutta. Jeg vil gi hun med Afro en stor klem til"

Stand up mot rasisme er et prosjekt som skaper debatt om fordommer, rasisme, diskriminering, identitet og tilhørighet gjennom humor, kunst og musikk. Innholdet kan tilpasses en rekke målgrupper og aldre, men var i denne omgang spesielt tilpasset ungdom på videregående skoler i Oslo og Akershus. Det ble særlig siktet på skoler med mye mangfold og med lite homogene sammensetninger. Kuben videregående skole og Morellbakken var deltakere i prosjektet. Cirka 500 personer deltok i prosjektet inkludert deltakere ved avslutningen på cafeteatret for samarbeidspartnere og andre.

Vi søker ofte å få bekreftet egne fordommer, fremfor å bekjempe dem. Dette er naturlig. Det kan være vanskelig å innrømme og bekjempe fordommer, uten at dette oppfattes som ett angrep på selvbildet og selvfølelsen. Dette gjør kanskje ungdommer særlig sårbare. De er i en påvirkelig alder og er i prosessen av å bygge en egen identitet. Mange faktorer spiller inn som kan gå på bekostning av selvbildet. De er utsatt for gruppepress og påvirkes ofte i stor grad av holdningene og meningene til sine jevnaldrende.

SAMMENDRAG

Nærmere 400 elever ved 2 flerkulturelle videregående skoler i Oslo fikk en humoristisk og musikalsk forestilling, av høy kvalitet. Forestillingen omhandlet rasisme, fordommer og diskriminering. Med avslutningen på Cafeteatret for samarbeidspartnere og andre var det til sammen 500 som fikk gleden av en forestilling med Queendom.

Prosjektet evnet å skape dialog og sette rasisme og fordommer på dagsorden. Den har ført til økt løsningsorientert dialog, har validert stemmene til de som møter rasisme og fordommer og har skapt en felles plattform blant folk med ulike bakgrunner og perspektiver. Forestillingen har vært mer enn bare en engangsopplevelse. Prosjektet har igangsatt en del langvarige prosesser og tiltak som vil gi både elevene og skolene verktøy og kompetanse i bekjempelsen av stereotypier, fordommer og rasisme.

Spesielt i en tid hvor rasisme var del av det offentlige ordskiftet og Norge fikk en "wake up call" i forhold til hva som skjer innenfor egne grenser, var det bra å ha ett slikt prosjekt, som på en skånsom måte bygget en felles plattform gjennom humor og gjenkjennelse, samt synliggjorde rollemodeller og positive mestringsstrategier for elevene på skolen. Lærerne og miljøarbeiderne har fått økt kompetanse og en verktøykasse, samt ny kunnskap om hvor skoen trykker. Det er tydelig at det eksisterer utfordringer på selv skoler med så lang erfaring med mangfold, og at det

har vært mangel på fokus og konkrete verktøy. Mange har følt seg handlingslammet og maktesløse på flere sider av debatten. Stand up Mot Rasisme beveger tydelig på mer enn lattermuskelen.

Stand up mot rasisme er et prosjekt som skaper debatt om fordommer, rasisme, diskriminering, identitet og tilhørighet gjennom humor, kunst og musikk. Innholdet kan tilpasses en rekke målgrupper og aldre, men var i denne omgang spesielt tilpasset ungdom på videregående skoler i Oslo og Akershus. Det ble særlig siktet på skoler med mye mangfold og med lite homogene sammensetninger.

Norsk Folkehjelp har lang erfaring med holdningsskapende arbeid, og arbeid mot rasisme. Vår samarbeidspartner i dette prosjektet, kvinne-, humor- og musikkgruppen Queendom, har både som gruppe og som individer, svært lang erfaring som artister, humorister, rollemodeller, aktivister, ungdomsarbeidere, journalister og samfunnsdebattanter. Vi har sammen tatt den krevende holdningsdebatten inn i skolen på en annerledes måte; med humor og kunst som døråpner. Gjennom vårt arbeid i Norsk Folkehjelp har vi møtt svært mange lærere, rådgivere og ungdomsarbeidere som er bekymret for elever eller kollegers holdninger og har etterlyst metoder og en døråpner for å kunne sette dette på dagsordenen.

KAPITTEL 1. BAKGRUNN FOR PROSJEKTET/MÅLSETTING

Bakgrunn
Vi søker ofte å få bekreftet egne fordommer, fremfor å bekjempe dem. Dette er naturlig. Det kan være vanskelig å innrømme og bekjempe fordommer, uten at dette oppfattes som ett angrep på selvbildet og selvfølelsen. Dette gjør kanskje ungdommer særlig sårbare. De er i en påvirkelig alder og er i prosessen av å bygge en egen identitet. Mange faktorer spiller inn som kan gå på bekostning av selvbildet. De er utsatt for gruppepress og påvirkes ofte i stor grad av holdningene og meningene til sine jevnaldrende.

Når vi ler og hører på musikk er vi ikke vant med å være på vakt eller beskyttet mot informasjon og betraktninger som går på tvers av våre fordommer. Humor og musikk fungerer slik som døråpnere og gjør det mulig å komme forbi ungdommenes forsvarsmekanismer. Opplevelsen av å le og bli utfordret på holdninger sammen er med på å bygge en felles plattform som gjør det enklere å ta diskusjoner i etterkant, og kan minske avstand (eller oppfattet) avstand mellom personer og grupper.

Identitet og tilhørighet formes på nytt i denne alderen og en definerer seg selv ofte som medlem i en gruppe. Oppfatninger om ”vi” og ”de andre” er vanlig og kan komme uheldig ut om fordommer og rasisme får lov til å spille en rolle i defineringsprosessen. Ungdom kan også kanskje beskyldes for å ta seg selv høytidelig til tider, og kan pga sårbarhet ha liten humor om seg selv. Det er dessverre også slikt at humor, fordommer og rasisme kan bli brukt til å mobbe, støte ut eller henge ut personer. Det er ett viktig perspektiv i dette prosjektet at humoren og informasjonen som blir gitt, blir pakket inn på en slik måte at det vil være vanskelig å henge ut personer med den i ettertid.

Det er ett konkret mål i prosjektet å bidra til en positiv holdningsendring som vil gjøre dette mindre attraktivt. Det ble derfor tydelig at identitet, tilhørighet selvoppfattelse og gruppetenkning vil være viktige faktorer å ta hensyn til i utformingen av et humor prosjekt som søker å påvirke ungdommers holdninger.

En både kjent og ny utfordring for mange skoler er mangfoldet blant elevene. Det er svært mange virkeligheter og virkelighetsoppfatninger å ta hensyn til. Det kan være vanskelig for både lærere og elever å ivareta dette. Målgruppen er lite homogen, og det kan være vanskelig å finne en felles oppfatning og ett felles utgangspunkt. Dette er viktig hvis man skal få ett publikum til å le. Humor beror ofte på gjenkjennelse og samtidig ett element av overraskelse. Det uventete perspektivskiftet av en vits er ofte det som kan få oss til å le til tross av oss selv. Det belyser tankemønstre som en kanskje tok for gitt, og gir ny kunnskap om seg selv og egne holdninger.

Tema som rasisme er tungt, og ens oppfattelse av det kan være sterkt preget av hvilket forhold man har til tema eller problematikken. Stand Up Mot Rasisme ville ivareta de som har møtt rasisme, de som kanskje har utøvd rasisme, de som har vært vitne til det, de som har handlet mot det, de som ikke har handlet mot det og de som ikke har hatt noe bevisst forhold til det.

Målet har ikke vært å male noen som dumme, dømme eller moralisere. Å sette noen i offerrolle og andre i overgriperrolle har heller ikke vært målet. Det har vært viktig å belyse ett vanskelig samfunnsmessig tema uten å peke finger eller moralisere. Humor har blitt brukt som et verktøy for å overføre mestringsstrategier, belyse og forandre holdninger, samt ha en positiv innvirkning på identitet, selvaksept, selvrespekt og selvfølelse og bruke dette som utgangspunkt til å påvirke holdninger og inspirere til videre handling.

Målsettinger:

- Ta med ungdom inn i den viktige samfunnsdebatten på en åpen og inkluderende måte.
- Bidra til nytenkning rundt byggingen av ett felles utgangspunkt i en flerkulturell hverdag.
- Ta opp rasisme, fordommer og diskriminering på en inkluderende måte, hvor alle får eierskap til løsningene.
- Bistå ungdom i formingen av en positiv identitet som ikke tar utgangspunkt i negativ gruppetenkning eller selvhevdelse gjennom å henge ut ”de andre”.
- Belyse tema rasisme og fordommer på en måte som ivaretar ulike utgangspunkt og ståsted, særlig med tanke på etnisitet, kultur, og erfaring.
- Bidra til å skape en identitet blant ungdom, som aktive bidragsytere i å bygge en felles fremtid som ser positivt på mangfold og forskjeller.
- Bidra til å overføre verktøy og mestringsstrategier i møte med fordommer og rasisme.
- Bidra til å bygge en felles plattform for videre arbeid blant elevene, lærerne og miljøarbeiderne på skolene.
- Legge igjen konkrete verktøy for de som ønsker å bekjempe rasisme, de som har møtt den og de som har ett ansvar for å ivareta alle i situasjoner hvor rasisme og fordommer har vist seg.

Bruken av humor og musikk bidrar til å bryte ned barrierer og tillater informasjon og betraktninger å slippe gjennom forsvarsmekanismer. Queendom sin personlige tilnærming, med seg selv som utgangspunkt og fortellerstil som ikke henger ut "de andre", samt deres dynamiske identitet, bidrar på en unik måte til ikke å støte vekk noen, og gjør det vanskelig å bruke innholdet i deres materie til å henge ut folk i ettertid.

KAPITTEL 2. PROSJEKTGJENNOMFØRING OG METODE

Endring fra opprinnelig beskrevet prosjekt

I utgangspunktet skulle prosjektet både se på videregående og ungdomsskoler. Grunnet lavere tilsagn enn søkt beløp ble to videregående skoler prioritert i første omgang.

Gjennom samtaler med referansegruppen og ressurspersoner ble det også tydelig at det måtte en videre definering av prosjektet til. En definering som i større grad ivaretok faktorer som kunne spille inn. Identitet, tilhørighet og stor spredning i etnisitet og erfaring blant målgruppen var slike faktorer. Det ble også belyst at det kanskje særlig var skoler med stort mangfold som hadde behov for slike prosjekter da det var her det ble en konkret og reel utfordring.

Ingen av disse faktorene har påvirket den originale målsettingen eller intensjonen med prosjektet, men vi anser det som viktig å understreke ansvaret en har i slike prosjekter. Dette fordi det er viktig å ta hensyn til en rekke faktorer når målgruppen er unge, påvirkelige, og kanskje sårbare.

Organisering

Det ble ansatt en prosjektmedarbeider i 50 % stilling for å gjennomføre og koordinere prosjektet. Denne medarbeideren jobbet sentralt hos Norsk Folkehjelp.

Det ble inngått en samarbeidsavtale mellom Norsk Folkehjelp og miljø-teamet på Morellbakken og Kuben videregående skole. Det var viktig, grunnet prosjektets tema, og å følge opp ungdommene etter endt forestilling og prosjektet. Rasisme, fordommer, mangfold og samhørighet er tema som er viktig på de to skolene. Kuben og Morellbakken er blant landets mest flerkulturelle skoler og har tematikken høyt på sin agenda. Mangfold- og dialog kurs (MOD), samt andre verktøy for å håndtere mangfold ble satt meget pris på fra både lærere og miljø-team.
Det ble opprettet en referansegruppe og en ressurspersongruppe som ga innspill til prosjektet.

Verktøy-Mangfold og dialog

For at prosjektet ikke bare skulle være et kunstnerisk tiltak, hadde vi flere samtaler både med elever og lærere, spesielt med miljø-teamet. Dette teamet var satt sammen med ressurspersoner fra hver avdeling og fagretning for å sørge for en bred spredning av metodene vi bruker for å forebygge og hindre fordommer og rasisme.

Med bakgrunn i at det ble mye skrevet i media og i blogger om rasistiske utsagn, på det tidspunktet vi jobbet med skolene, var prosjektleders lange erfaring med konkret rasismearbeid til stor nytte. Også slik fikk miljø-teamet overført konkrete verktøy å jobbe med, noe som ble godt mottatt. I samtale med skolen vil vi ha flere møter med lærerne om Mangfold- og dialog kurs i vårsemestret 2014.

Referansegrupper, ressurspersoner og representanter
Når man bruker humor for å belyse rasisme, er det viktig å ivareta perspektivene til svært mange. Humor er i stor grad subjektivt, og opplevelsen, eller forståelsen av rasisme kan også være så mangt. Det finnes ikke noen mal for hvordan man kan ta opp dette tema og harselere med det. Autoritetspersoner og rollemodeller har ett ansvar for hva de presenterer. Prosjektleder har lang erfaring med å jobbe med grupper som kan være utsatt for rasisme, blant annet en sentral person i den såkalte "neger-debatten". Erfaringene derfra kom godt med i dette prosjektet.

For ungdom kan det være viktig å definere seg selv. Mange afrikanske ungdommer ønsker i dag ikke å kalles neger og spesielt ikke fra autoritetspersoner. En lærer som velmenende bruker slike begreper foran klassen, åpner opp for slik språkbruk og kan med ett par setninger hviske ut arbeidet til de som har jobbet hardt for å slippe å få denne betegnelsen brukt om seg selv.

For å ivareta alle aspekter med å forebygge rasisme og fordommer i de skolene vi hadde valgt ut, opprettet vi en utvidet referansegruppe. I tillegg kontaktet vi en rekke ressurspersoner for å høre deres erfaringer, både som ungdommer og/ eller kunnskapsinnehavere. Det var viktig for oss ikke å moralisere, men snarere fungere som en støtte og positiv påvirkning på det holdningsskapende arbeidet som skjer, både formelt og uformelt på flerkulturelle skoler.

Etnisk bakgrunn, religiøs bakgrunn, geografi, representativitet, erfaring med målgruppen, alder og kjønn var alle perspektiver som var viktige når vi valgte ut referansegruppa og ressurspersoner

Referansegruppe:
- Mercy Akadimah (Matendo og Samspill)
- Miriam Mercedes (Ungdomsarbeider i Drammen)
- Miriam Nabunya (Produsent med spesialkompetanse på flerkulturelle oppsetninger)
- Solveig Kitmitto (danser og produsent med Palestinsk bakgrunn).
- Armand Surezhi (Kulturansvarlig Agenda X, Skuespiller/humorist).
- Felipe Rivera (ungdomsarbeider/musiker/artist)
- Joel Ramirez (dansekunstner, og ungdomsarbeider)
- Wolman Michelle Luciano (dansekunstner, og ungdomsarbeider)
- Even Stovner (opptatt av norsk identitet og folkemusikk)

Ressurspersoner:
- Cliff Moustache (leder Nordic Black Theatre, Leder X-ray ungdommens kulturhus, tidligere nestleder i kulturrådet).
- Maria Karlsen (danser, poet, humorist, skuespiller, koreograf)

- Stand Up Norge
- Omar Drammeh (minoritetsrådgiver)
- Silje Sande Eikemo (ansvar for flerkultur Akershus Fylkeskommune)
- Belinda Braza (koreograf for bla. Jungelboken).
- Elisabeth Norheim (journalist, samfunnsdebattant, humorist)
- Aki DeLeon (leder Organisasjonen mot Offentlig Diskriminering)
- Anita Rathor (leder Kontaktutvalget mellom Innvandrerbefolkningen og Mydighetene)
- Amani Buntu (Kunstnerisk leder Afrikan History Week, tidligere leder for Afrikan Youth in Norway)
- Dileh Ayhan (tidligere leder for Norsk Tyrkisk Ungdomsforening, nå Statssekretær).
- Atomic (Agenter og eventbyrå, programmert mye humor for Oslo Øst og med særlig fokus på Amerikanske humorinnslag med minoritetsbakgrunn)
- Kjentfolk (Eventbyrå)
- JCP (just cruising productions) Eventbyrå

Skoleungdommer:
Amani Komeja
Jonathan Shablo
Henrik Olsen
Even Elgstøen
Yaw Britwun
Ordelia Tawiah
Hamada Hassan
Mousi Mohammed
Omar Mohammed Omar Mohammud
Farida Mustafa
Joel Ramirez
Chantelle Syversen
Olga Johansen
Marit Huseby
Ola Andreassen

Organisasjoner:
Albansk ungdomsforening
Vietnamesisk ungdom
Tamilsk ungdom
Ungdom mot rasisme
Norsk Tyrkisk ungdomsforening
Pakistansk Studentunion
Afrikansk Studentunion
Ungdomsfabrikken
Agenda X
Jobb X
OMOD

I tillegg var det tett dialog med skolene om oppfølging av konkrete saker som kom opp både før og etter Stand Up showet. Vi har arbeidet tett med Morellbakken og Kuben videregående over tid for å håndtere de flerkulturelle utfordringene på skolene.

Tilbakemeldinger fra Ressurspersonene:
Det var særlig i samtaler med disse ressurspersonene at det ble belyst hvor viktig det var å ivareta de som har møtt rasisme, samtidig som man ikke demoniserer noen andre. Det var viktig å vise at fordommer og rasisme kan gå mange veier, og hvilke konsekvenser ulike handlinger gir.

Noe som kom tydelig frem var behovet for rollemodeller. Det ville være umulig å finne frem til noen som har felles bakgrunn med alle i målgruppen. Det ble derfor viktig å finne noen som var vant til å jobbe med lite homogene grupper. Å definere seg selv som norsk/ikke norsk og skape motsettende identiteter var tydeligvis ett betydelig problem på flere flerkulturelle skoler.

1. Likheter: Ungdommene har tilknytning til en geografisk, kulturell og historisk bakgrunn med viktige likhetstrekk og også viktige forskjeller. Flere kommer fra vidt forskjellige kulturer men har familieerfaring med flytting emigrasjon og annet som knytter dem sammen. De er i samme alder og har mange felles referanser uavhengig av etnisk tilhørighet eller identitet. Det er viktig å bygge på disse felleselementene for å kunne nå ut til alle.

2. Forskjeller: Ungdommene er på ulike "nivåer" når det gjelder kunnskap og kjennskap til sin bakgrunn/tilhørighet, fordommer og holdninger i mange sammenheng. De representerer også et rikt mangfold av ulike språk, nasjonaliteter og livssyn.

3. Oppvekst - konteksten: Den viktigste komponenten som binder ungdommene sammen er allikevel at de bor og vokser opp i Norge. De trenger å lære mer om sin bakgrunn samtidig som dette foregår i en sammenheng med fokus på å leve et verdig liv i Norge. Ungdommene har også til felles å vokse opp i et samfunn hvor de ofte møter feilinformasjon, stereotypier og rasistisk motiverte holdninger, den ene eller den andre veien.

Samlet danner de ovenstående punktene et grunnlag for å la ungdommer komme sammen og vite mer om sine likheter, verdsette forskjellene og finne fram til felles mål og veier for livet i Norge.

Hensyn ovenfor ikke etnisk norske:
Konkrete problemstillinger som ungdommer med ikke etnisk norsk bakgrunn møter i skolen (innspill fra ressursgruppen).

Erfaringene fra arbeidet med prosjektet har bekreftet mange problemstillinger og også avdekket nye. Bl.a. har følgende problemområder vist seg tydelig:

- Ungdommene vokser opp i et samfunn som i liten grad har positiv informasjon om deres bakgrunn. Egne eller foreldres hjemland fremstilles ofte som et sted

hvor det kun er krig, sult og fattigdom. Media antyder - noen ganger på en "spøkefull" måte – at for eksempel afrikanere er late, ikke har noen verdifull historie og er mindreverdige. TV og aviser har nesten utelukkende kun rapporter om tragedier i en rekke hjemland. Det er også svært vanskelig å finne god informasjon på biblioteker og i bokforretninger.

- Ungdommene har et skolepensum som inneholder lite informasjon om egen historie, og ser lite av seg selv i pensumet generelt. Ofte er egen historie synonymt med beretninger kun om europeernes slavehandel og kolonialisering. Det tegnes et bilde av Europa som en sterk, ekspanderende makt (enn grufull) og deres bakgrunns land som bakstreverske, underdanige og grusomme.

- Ungdommene lever i et samfunn hvor det finnes mange rasistiske forestillinger og stereotypier om "de andre". Mange møter fiendtlige og diskriminerende holdninger fra elementer i samfunnet. Dette gjør seg særlig gjeldende på internett og på Facebook. Ofte kan voksne le av dette eller avfeie det. Det er viktig å forstå hvor sentralt sosiale medier er for ungdommer. For eksempel at de ikke får nok «likes» på bilder de legger opp. Dette kan føre til at de føler seg upopulære. Mobbing og hets på disse arenaene vil da tas like seriøst av de som om de fikk det «face to face». Dette er ett viktig perspektiv som er lett å glemme.

- Manglende flerkulturell kompetanse og ungdommers generelle "opposisjon" til autoriteter (ungdomsopprør), gjør at mange ungdommer har et dårlig tillitsforhold til f.eks. politi, lærere, arbeidsgivere og ansatte i forvaltningen.

- Mange ungdommer vokser opp uten positive rollemodeller. I det norske samfunnet er det svært få med innvandrerbakgrunn som har "betydningsfulle" (allment synlige og respekterte) posisjoner. I tillegg vokser mange gutter opp uten tilstedeværende foreldre, og mangler derfor voksne positive rollemodeller som får det til Norge.

Utfordringene vi her påpeker skaper en kritisk og vanskelig oppvekstsituasjon, hvor det utvikles mye stress rundt selvbilde, selvtillit, trygghet på seg selv og relasjoner til omgivelsene. Dette kommer særlig til uttrykk i tenårene, hvor man i tillegg til en normal identitetskrise også må slite med fordommer, mistillit og manglende informasjon. Uten positiv støtte og oppmuntring fra kilder som ungdommene kan identifisere seg med, kan prosessen få alvorlige følger. Noen bryter kontakten med hjemmet, noen oppsøker negative miljøer, noen blir innadvendte og andre gir utløp for problemene gjennom rus og vold. Dersom disse problemene ikke imøtekommes på en faglig måte, står mange ungdommer i fare for å mislykkes videre i livet.

Norge ligger fortsatt langt bak når det gjelder utvikling av kulturelt basert/tilpasset forebyggingsarbeid - noe England og USA etter hvert har bygget opp kompetanse på. Det savnes faglige og praktiske arbeidsmodeller som fokuserer på identitet, oppvekst, rasisme og egen deltakelse samtidig. Det er viktig at ressursene innenfor de ulike miljøene blir utfordret og anerkjent.

Flerkulturelle barn og ungdommer trenger arenaer hvor de kan uttrykke hele seg, finne trygghet til å utvikle sin identitet og bli utfordret til å delta i løsningen av de problemene de selv opplever. Ikke for å isolere seg, men for å kunne bli styrket til større engasjement og deltakelse i samfunnet generelt. Flerkulturell ungdom betyr i denne sammenheng også etnisk norske ungdommer. De er i stor grad også blitt flerkulturelle og identifiserer seg like ofte med svarte amerikanske kjendiser og rollemodeller (mange dårlige), som med etnisk norske eksempler. Fler kultur er ikke lengre snakk om "vi" eller "de". Det er blitt en realitet for alle.

Utlysning og valg av utøver

For å få en humorgruppe på plass, la vi et utlysning ut på Facebook, sendte mail og spredte det gjennom nettverk, referansegruppen og ressurspersoner. Flere personer ble foreslått og direkte oppsøkt. (I utgangspunktet skulle dette være et samarbeid med Stand Up Norge, men hovedpersonen var ikke tilgjengelig i perioden, og ingen av de andre hadde erfaringer innen feltet) Blant de nærmere 11 foreslåtte aktørene var det 5 som kom med ett konkret tilbud innenfor spesifikasjonene på utlysningen. Etnisk norske som bruker humor rundt fordommer viste seg i mindre grad å ha erfaring med å gjøre dette ovenfor målgrupper som ikke har etnisk norsk bakgrunn. Det var få av disse som hadde noen formening om hvordan de skulle tilpasse materiellet sitt til en flerkulturell målgruppe. De fleste av de 11 utøverne og utøvergruppene hadde heller ikke noen formening om hvordan de ville håndtert en eventuell situasjon hvor noen ble støtt. For Norsk Folkehjelp ble det viktig å ta hensyn til dette, kvalitetssikringen av tiltaket ble derfor vektlagt tungt. Ungdommene skulle utfordres, men samtidig ivaretas.

Norsk Folkehjelp er ikke opptatt av å dømme om noen gjør riktig eller galt, men vi var opptatt av å følge referansegruppen og ressurspersonenes råd i forhold til ikke å engasjere noen som har hatt en historie av provokasjon, samt håndtert temaet som mange har opplevd som problematisk. Prosjektet omhandler innovative måter å ta opp vanskelig tematikk og samtidig skape god og positiv dialog. Noen retningslinjer ble derfor etablert.

Utøver måtte:

- Kunne vise til erfaring med å ta opp tema gjennom humor
- Reflektert rundt fordommer og rasisme, og ulike måter å ta den opp
- Ha legitimitet og troverdighet i forhold til tematikken
- Evne å tilpasse forestillingen til målgruppen og etter behov
- Evne å skreddersy materiell i forhold til målgruppe.
- Være pedagogiske og kjent med/ vise til tidligere arbeid med målgruppen.
- Kunne skape gjenkjennelse, refleksjon og prosess hos ett publikum preget av stort mangfold og svært ulik erfaringsbase med tema.
- Evne å ta utgangspunkt i seg selv og ikke dumme ut andre.

Queendom nådde opp til alle kriteriene og skrev i tillegg en grundig og gjennomtenkt søknad. Kvinnegruppen har som tidligere nevnt relevant erfaring og utdannelse og var opptatt og kjent med problematikken. De er flinke til å tilpasse og skreddersy og har opptrådt for målgruppen i skoler gjennom den «kulturelle skolesekken» tidligere. Selv om gruppen har gjort relaterte ting over lengre tid, var innpakningen i dette prosjektet

allikevel nytt og spennende, samtidig som de hadde mye erfaring å trekke på. Queendom likte å få en så konkret utfordring og få muligheten til å bruke sitt kunstneriske engasjement til å skape refleksjon hos en så viktig målgruppe.

Queendom oppdrag
Forestillingen Queendom laget på oppdrag for Norsk Folkehjelp, «Stand up mot rasisme», var et 45 minutters show som inneholdt følgende kunstneriske uttrykk: fortellerkunst, slam poesi, live musikk og humoristiske sketsjer. Temaene som ble behandlet var identitet, norskhet, innvandring og rasisme/fordommer. Mottakelsen var over all forventing - identifikasjon, alvor, jubel og engasjement fra start til slutt.

Queendom hadde i tillegg innøvd et revynummer om asylpolitikk, basert på fortellingen om «Karius og Baktus» i munnen til «Jens». I Queendoms versjon heter de «Khalid og Bashir», rømmer fra det krigsherjede Somalia, og havner i landet til «Erna og Jensen». Ved bruk av en rekke norske barnesanger - fra Thorbjørn Egner til Margrete Munthe - følger vi dem gjennom passkontroll, møter med advokat og UDI, samt forsøk på proforma ekteskap, til de til slutt blir kastet ut av landet.

Queendom tok utgangspunkt i utprøvd materiale fra tidligere forestillinger for å skape et nytt show rundt tematikken rasisme og fordommer. Elementene ble bakt sammen med nye, oppdaterte tekst- og musikkinnslag.

Tematikk
Artistene i Queendom har bakgrunn fra Etiopia, Uganda, Nigeria - og Lambertseter, Nordstrand og Grimstad. Gjennom deres liv har de selv opplevd både rasisme og fordommer, inkludering og ekskludering. De er derfor i en unik posisjon til å kunne se det norske samfunnet gjennom både minoritets- og majoritetsbriller. Som norsk-afrikanere har de gjort seg opp mange tanker om hva norskhet, tilhørighet og identitet betyr i dagens globaliserte samfunn. Gjennom mange års sceneerfaring har de utviklet et kunstnerisk uttrykk som gjenspeiler dette.

Utøvernes bakgrunn og utdannelse:
Samtidig har de lang erfaring som journalister på program som Migrapolis, Nyheter, som spaltister, konferansierer og samfunnsdebattanter. Alle har bakgrunn fra ungdomsarbeid på tema rasisme, identitet og tilhørighet, samt at de har relevante utdanninger som sosionom, terapeut, skuespiller og musikere. Dette gjør dem spesielt egnet til å lage en forestilling som evner humor, ivaretakelse, faglighet, tematikk og hensyn. Det var også viktig for oss at det var artister som evnet å ha samtaler med ungdommene også etter endt forestilling.

Om oss – skrevet av Queendom:
• ***Musikk:*** *Vi i Queendom har alltid brukt en blanding av live musikk og tekst i våre forestillinger. Vår musikk er en urban og energisk miks av soul, reggae/ragga og afrikanske rytmer som forsterker temaet for forestillingene og appellerer til mange unge med internasjonal bakgrunn.*

• ***Humor og alvor:*** *Vi vil ikke lage et rent stand-up show, men bruker bevisst både humor og alvor, fordi de gjensidig styrker hverandre. Vi har erfaring med at humor og ironi virker sterkere og mer befriende når den kontrasteres av alvor.*

• ***Personlige historier:*** *Gjennom slam poesi og fortellerkunst deler vi både morsomme og utfordrende hendelser fra egne liv. Slik skaper vi gjenkjennelse blant de unge, og knytter oss som artister nærmere vårt publikum.*
Samlet gjør dette at vi kan lage en flott forestilling som både berører, engasjerer og fører til refleksjon og bevisstgjøring av holdninger blant de unge.

Arbeidsmetoder/faglige hensyn
Selv om det her er snakk om å bruke humor som ett virkemiddel i arbeidet mot rasisme og diskriminering, er det viktig å understreke at det er unge mennesker i en meget påvirkelig alder som var vår målgruppe. Rasisme er knyttet opp mot identitet og tilhørighet, noe som i stor grad formes i ungdomsårene. Det var derfor viktig for oss å ivareta dette aspektet i både utforming og gjennomføring av oppleggene på skolene, og i for- og etterarbeidet. Prosjektleder har beskrevet utførlig om identitet og tilhørighet, og også flere av medlemmene i Queendom har metodisk arbeidet med dette. Under følger en oversikt over det teoretiske grunnlaget som var med på å forme hvordan man planla og arbeidet med materiell, metode og fremføring ovenfor målgruppen. Det kan si noe om hvilke pedagogiske hensyn og forståelse som ligger til grunn for valgt form, materie og formidling.

Oppvekst og identitet
Identitet er et komplekst begrep som inneholder en rekke sentrale bevisste og ubevisste aspekter ved personligheten. Vissheten om hvem man er skaper følelse av- og bevissthet om egen identitet (Skaalvik/Skaalvik 1988). Denne vissheten er en prosess som utspiller seg i unges relasjoner til omgivelsene – og omvendt. Det er vanskelig å avgrense identitet klart fra andre sider ved unges utvikling, men det vil i denne sammenheng dreie seg om selv'et. Selv'et kan ses som en organisator av personligheten (jfr. Rahbæk, 1987) som gir svar på spørsmålet "Hvem er jeg?".

Tilhørighet
Å høre til er et viktig begrep i unges oppvekst. Unge prøver ut grenser og søker på ulike måter bekreftelse på seg selv. Den viktigste kilden til opplevelsen av tilhørighet er kontinuitet gjennom oppveksten, at det er en viss forutsigbarhet i omgivelser, primærpersoner og hendelser (Bunkholdt 1989). Ungdom vil oppleve trygghet når omgivelsene formidler at det er ønsket, at det har egenverd og at det står i en sammenheng og at det skal være stolt av seg selv i kraft av sine ferdigheter, talent og utseende Gjennom en sosialiseringsprosess overtar unge verdier, normer og regler for samvær i gruppene det er medlem av (Bunkholdt1989) Dette samspillet, hvor, familien, skolen, venner og naboer inngår, danner grunnlag for unges opplevelse av å høre til.

Selvbilde
Ungdommers selvbilde sier noe om hvordan de oppfatter seg selv (Skaalvik/Skaalvik 1988). Selvbildet er en bevisst prosess hvor deoppfatter, kjenner og vurderer seg selv. De skal lære å bli glad i seg selv, med både ressurser og begrensninger. De skal lære å akseptere seg selv som person. I denne prosessen star omgivelsene sentralt. De normer, verdier og holdninger de internaliserer i sosialiseringen danner grunnlag for vurderinger av seg selv.

Identifisering
Identifisering er når en gjør holdnigner som vi observerer hos enkeltmennesker og grupper til sine egne, fordi man ønsker å føle tilhørighet med en gruppe eller en person (Rahbæk 1987). Identifiseringsobjektene kan være personer i familien, venner, musikere, idrettsstjerner og historiske personligheter. Disse tjener som inspirasjonskilder og vegvisere i våre liv. Identifisering med en gruppe utvikler også en følelse av lojalitet og behov for å forsvare gruppen hvis den blir angrpet (Bunkholdt 1989). Fordi unge speiler seg i gruppen/personen det identifiserer seg med, er det viktig med positive og helhetlige identifiseringsobjekter.

Kulturell identitet
I denne sammenhengen vil vi se kultur som et idésystem, et "manuskript" for utøving av sosiale roller (Goodenough/Geertz hos Keesing 1981). Det er en veiledning for normer, regler og atferd som samsvarer gjensidig. Kulturell identitet gir tilværelsen mening og fellesskap, fordi flere mennesker deler et felles mønster av handling og fordi man gjenkjenner seg selv i dette mønsteret (jfr. Rahbæk 1987). Kulturell identitet gir eksistensiellselvbekreftelse når det gjelder verdisystemer, religion og ideologier (Ramström 1991). Samtidig tjener kulturell tilhørighet som en avgrensning mellom hvem som er "vi" og hvem som er "de andre" (Rahbæk 1987).

Gjennomføring på skolene:

<u>Morellbakken videregående skole.</u>
På Morellbakken besto elevmassen av 200 elever i mottaksklasse, på norskopplæring og med kort botid i Norge. Queendoms bruk av musikk, mimikk og enkelt språk fungerte hos målgruppen. Showet var grundig bygget opp og nådde ut til både elever og lærere. Svært mange av elevene filmet forestillingen i sin helhet på, mobilen og mange av klippene er å finne på Facebook. Kommentarene under klippene viser at det er svært aktuelt å sette opp noe liknende på et senere tidspunkt.

Dette er noen av kommentarene etter Stand Up showet:

> ***"Dette er første gang siden jeg kom til Norge at jeg er stolt. Jeg kunne ønske alle mine venner her kunne se dette showet."***
>
> ***"Først tenkte jeg hva er dette her? Så begynte de å synge. De var flinke. Når de snakket. Jeg måtte følge med. Vanligvis så sitter jeg på Facebook eller noe slikt på mobilen. Jeg måtte filme dette. Jeg ser på det mange ganger. Jeg hører spesielt på den eksotiske sangen. Jeg føler den ass. De burde gi den ut."***
>
> ***"Jeg prøvde å forklare til læreren min at jeg ikke likte å bli kalt neger. Hun sa at det var greit å kalle meg det. Etter Stand Up har hun slutta. Jeg vil gi hun med Afro en stor klem til."***
>
> ***"Hør'a, er det noen som vet hvor de opptrer igjen?"***

Utfordringer
Svært variert nivå på norskkunnskaper blant publikum gjorde at tempo på

forestillingen ble sakket noe ned. Diskusjonene som gikk etterpå og samtalene elevene hadde med Queendom etter forestilling viste at de aller fleste hadde fått med seg det meste av forestillingen.

Kuben videregående skole

På Kuben videregående var det mellom 300-400 elever som så forestillingen. Det er totalt 1200 videregående elever på Kuben. Skolen var svært engasjert i prosjektet og ønsket at så mange elever som mulig skulle se forestillingen. Forestillingen ble derfor flyttet fra aulaen til foajeen på skolen. Elevene satt igjennom hele sin skolefri og så på forestillingen. Flere danset med på sangene og Queendom hadde ett ekstranummer som førte til en uformell dans foran scenen

I sin helhet var forestillingen en positiv opplevelse og Hannah Wozene Kvam har senere blitt invitert tilbake til skolen som rollemodell og inspirator, da mange av elevene ble spesielt dratt mot henne og hennes tydelig kroppsspråk og direkte talemåte.
Kuben har mange elever som driver med Rap, musikk og dans og det kom her tydelig frem at det absolutt var positivt at forestillingen i tillegg til å benytte seg av tradisjonell Stand up, også forankret humoren med musikalske innslag.

Utfordringer

På Kuben hadde elevene gode norskkunnskaper, men showet var plassert i foajeen i storefri, altså i en ramme uten den ro og det fokus som behøves for at elevene kunne ta inn tematikken på en ordentlig måte. Vi valgte derfor å kjøre showet i samme form som på Morellbakken. Optimalt burde skolen plassert showet i undervisningstid, gitt rom for faglig refleksjon og diskusjon, og knyttet stoffet til aktuelle fag eller undervisning.

KAPITTEL 3. RESULTATER OG RESULTATVURDERINGER

Evalueringskriterier:

- Prosjektets evne til å trekke ungdom inn i den viktige samfunnsdebatten
- Prosjektets evne til å skape refleksjon og være ett positivt innslag i skolenes mangfolds arbeid
- Prosjektets evne til å skape engasjement på tvers av etnisitet og roller (elever, fagarbeidere, lærere osv.).

Elevene:

Elevene har gitt prosjektet svært gode tilbakemeldinger. Queendom ble igjen en times tid på hver av skolene og snakket med elevene. Flere har kontaktet Queendom direkte på Facebook og spurt om råd i forhold til rasisme og fordommer.

Flere av elevene har også spurt om råd, i forbindelse med hvordan de kan ta opp saker med skolen. Dette understreker hvor viktig det er at utøver har erfaring med, å prate med målgruppen, og har god oversikt over hvilke tilgjengelige støttetiltak som finnes rundt ungdommene og særlig i forbindelse med skolen.

Særdeles positivt ble dialogen fra en av «dronningene» i forbindelse med menneskehandel og situasjonen til de nigerianske kvinnene rundt Karl John. Svært mange av jentene med Afrikansk bakgrunn har opplevd å få kommentarer både fra folk som har antatt at de er prostituerte og i form av mobbing fra medelever. Etter forestillingen fikk vi takkemelding på Facebook. Meldingen ble sendt fra 5 jenter med somalisk og gambisk bakgrunn.

Mange flere av elevene har turt å si ifra om ting de har opplevd etter forestillingen og det har både på Kuben og Morellbakken blitt satt i gang konkrete tiltak for å heve kompetansen på temaet «Rasisme og fordommer». Ett kompetanseløft hos Miljø-teamet, lærere og ressurselever er blant noen av resultatene. I tillegg har skolene involvert ekstern ekspertise for å hjelpe til med noen konkrete relaterte saker som har oppstått.

Rollemodeller
Elevene ble engasjert og inspirert av Queendom. Spesielt på Morellbakken ble de møtt med jubel da de nevnte steder i verden de hadde reist, og deres egen bakgrunn. De hadde i forkant fått god oversikt over opprinnelsesland familiene til elevene på skolen kom fra.

På Kuben uttrykte en elev det slik:
"De var annerledes. De snakket om seg selv på en måte jeg ikke var vant til. De var liksom norske, men så var de stolte av Afrika. De var stolte av der foreldrene deres kom fra. De «ruler» liksom seg selv. Jeg vet ikke hvordan jeg kan forklare det. Jeg vil være som dem. Jeg vil føle meg sånn. Jeg vil også være dronning og bestemme selv hva jeg er. Hva sa hun ene igjen? 100 % norsk, 100 % afrikaner og 100 % dronning. Jeg også bare at jeg er pakistaner da."

Lærerne
Lærerne på Morellbakken var svært takknemlige for at tematikken ble tatt opp på det de opplevde som en veldig fin måte. Nesten alle lærerne er etnisk norske og mange var nye og hadde ikke lang erfaring med å jobbe på en skole hvor mesteparten av eleven hadde annen etnisk bakgrunn enn norsk. Flere uttrykte at det var deilig at temaet ble tatt opp i denne formen, det ga dem en trygg måte å fortsette diskusjonene i klasserommene etterpå.

En av lærerne uttrykket at hun var litt redd for at det kanskje var provoserende språk i den ene fortellingen til «dronning Asta». Da hun tok det opp i klasserommet uttrykket elevene at de følte det var bra at Asta hadde gjenfortalt sine opplevelser såpass direkte og læreren måtte innrømme at hun hadde tolket feil. Hun syntes det var grusomt at så mange av elevene kjente seg igjen i en historie hun selv hadde opplevd som kanskje for sterk.

"Jeg forstår hvor skjermet jeg har vært for elevenes virkelighet. Jeg må innrømme at jeg også er blant de som var overrasket over fortellingene som kom opp i #norskrasisme debatten. Jeg tenkte først det var overdrivelser. Nå vet jeg at jeg har mange slike historier representert i mitt eget klasserom. Dette er viktig. Vi må som voksne sørge for at de får verktøy til å håndtere dette. At vi selv har verktøy. Dette er så viktig. Det er grusomt at slike ting skjer i 2013!"

Miljø-temaet:
Prosjektet gjorde det mulig for ressursteamet å inkludere rasisme, fordommer og humor i arbeidet med "klasseromsledelse". De så på dette som er ett kompetanseløft og faglig påfyll i arbeidet som miljø-teamet gjør ovenfor lærerne på skolene.

Felles for alle målgruppene var at de hadde ulike opplevelser. De har alle begynt å ta opp tematikken på nye måter. Kanskje viktigst av alle resultatene er at de nå snakker sammen om temaet. Det var tydelig at temaet har blitt hysjet ned og ikke tatt alvorlig nok.

Positiv bieffekt ved bruk av humor
Bruken av humor hadde en positiv bi-effekt. Humor fungerer som oftest fordi den evner å skape gjenkjennelse. Forestillingen tok opp tematikken på en måte som mange kjente seg igjen i. Elever og miljø-team ga tilbakemeldinger om at opplevelsen av å le sammen, reflektere, bli overrasket og bygge en fellesplattform har gjort det lettere å ta opp tematikken.

KAPITTEL 4. OPPSUMMERING, KONKLUSJON OG VIDERE PLANER

Oppsummering
Prosjektet evnet å skape dialog og sette rasisme og fordommer på dagsorden. Den har ført til økt løsningsorientert dialog og har tydeliggjort stemmene til de som møter rasisme og fordommer. Det har også skapt en felles plattform for folk med ulike bakgrunner og perspektiver. Prosjektet er mer enn bare en engangsopplevelse, hvor det har igangsatt prosesser og tiltak som vil gi både elevene og skolene verktøy og kompetanse i hvordan bekjempe stereotypier, fordommer og rasisme.

Det er hensiktsmessig å forankre prosjektet i skolenes kulturelle arbeid og forestillingen bør fremføres under rolige forhold i for eksempel aula eller gymsal, slik at elevene får med seg alt som blir sagt.

Flere skoler har ytret ønske om å få være med på prosjektet. Rommen skole er blant de som har vist interesse.

Konklusjon
Hovedutfordringen i prosjektet var at det var vanskelig å definere hvor det passer inn i skolen. Det passet ikke helt inn i ulike fagplaner og samtidig er det delvis et kunstnerisk prosjekt som heller ville passe under «kultur i skolen». I ettertid har vi fått tilbakemeldinger om at det ville vært lettere om prosjektet ble definert som ett kunstnerisk prosjekt. Kulturkontaktene på skolen har lov til å programmere inn forestillinger for elevene i aulaene, uten at det ville bli så mye byråkrati og planlegging som det gjorde i vårt tilfelle. Fordi vi i utgangspunktet valgte å knytte prosjektet opp mot fagplaner førte det til mye møtevirksomhet mellom lærere på ulike fag. Den interne prosessen ble ledet av skolenes minoritetsrådgivere som ønsket å få satt tema på dagsorden. På Kuben videregående var det Kulturkontakten som fikk fortgang i prosessen.

Videre planer

Vi har blitt rådet til å søke «Den Kulturelle skolesekken» for å gjøre forestillingen om til en skole-turne. Dette vil gi tilgang til mange skoler og det vil bli lettere å få tilpass på skolene. Kulturkontakten på Kuben sitter i utvalget og har allerede snakket varmt om prosjektet. En videreføring av prosjektet vil mest hensiktsmessig forankres i «Den Kulturelle Skolesekken». Samtidig vil det være nødvendig å søke midler andre steder for å ivareta det faglige oppfølgingsarbeidet som følger den kunstneriske produksjonen. I tillegg vil som nevnt tidligere, lærere og miljø-team ha Mangfold- og dialog kurs (MOD).